

Motion till riksdagen 2021/22:3322

av Mats Green m.fl. (M)

Arbetsmiljö

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utöka antalet inspektioner och handledningstillfällen generellt, till särskilt utsatta branscher i synnerhet, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag till Arbetsmiljöverket att genomföra årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, både vad gäller psykosocial och fysisk arbetsmiljö, där vård- och omsorgssektorer belyses i särskild ordning, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att stärka tillsynen av och sanktioner för arbetsgivare inom yrkesgrupper med särskilt hög sjukfrånvaro och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag till Arbetsmiljöverket att förstärka utbildningsinsatser kring arbetsmiljöarbetet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av Arbetsmiljöverket och dess verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla Myndigheten för arbetsmiljökunskap och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden från två till fyra år, preskriptionstiden för grova arbetsmiljöbrott förlängs från fem till tio år, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och utvärdera organisationen med regionala skyddsombud, deras verksamhet, roll och effektivitet, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En bra arbetsmiljö är grundläggande för att fler människor ska få möjlighet att kunna arbeta längre och utan risker för ohälsa. Vi ställer oss positiva till att regeringen har tagit till sig den kritik som Moderaterna under flera år har riktat mot den förda arbetsmiljöpolitiken. Det gäller särskilt arbetsmiljöproblemen inom offentlig sektor, där höga sjuktal bland personal i kvinnodominerade verksamheter som sjukvård, skola och omsorg visar på stora brister i arbetsmiljön och det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Även om arbetsmiljön har förbättrats på många plan, är det oroväckande att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor som orsakats av organisatoriska och sociala problem nu åter ökar enligt den senaste arbetsskadestatistiken. Dessa problem orsakar hälften av alla anmälda arbetssjukdomar bland kvinnor. En viktig orsak är utvecklingen inom kvinnodominerade branscher som vård och omsorg.

Arbetsmiljöverkets tidigare utförda inspektioner visar till exempel att hela 90 procent av de särskilda boendena fick anmärkningar gällande arbetsmiljön. De brister som Arbetsmiljöverket upptäckt handlar bland annat om förebyggande arbetsmiljöarbete, till exempel att arbetsgivaren inte har undersökt och åtgärdat risker på jobbet. De fysiska riskerna såsom tunga lyft, stress och dylikt är en viktig del som uppmärksammas tidigare, men det handlar även om hur arbetsgivare hanterat personalens höga arbetsbelastning.

Coronakrisen har självklart förvärrat situationen för personal inom offentlig sektor ytterligare. Vissa yrkesgrupper har till och med riskerat livet på grund av att det saknats adekvat skyddsutrustning under deras arbete.

Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön, förebygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor utestängs från arbetslivet, inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Hösten 2019 rapporterade SR Ekot att 90 % av de inspekterade arbetsplatserna inom äldreomsorgen fick anmärkningar gällande arbetsmiljön. Detta enligt Arbetsmiljöverket.

De brister som Arbetsmiljöverket upptäckte handlade bland annat om det förebyggande arbetsmiljöarbetet, t.ex. att arbetsgivaren inte har undersökt och åtgärdat risker på jobbet. De fysiska riskerna – som tunga lyft, stress eller dylikt är en viktig som uppmärksammas men även hur chefer hanterat personalens höga arbetsbelastning.

Tidspress och bristande rutiner är faktorer som kan leda till en icke acceptabel arbetsmiljö. En särskilt oroväckande trend är att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat nio år i rad. Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön för att förebygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor utestängs från arbetslivet. Inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Vi anser att man bör överväga särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper med hög frånvaro på grund av sjukdom. Det handlar ofta om s.k. kontaktyrken, inte sällan kvinnodominerade yrken i offentligfinansierad verksamhet såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal eller lärare. Regeringen bör därför ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att ytterligare stärka tillsynen av den psykosociala arbetsmiljön och skärpa sanktionerna mot arbetsgivare inom vissa yrkesgrupper.

En stor del av problemen finns inom den offentliga sektorn. Många av de yrken som brottas med en sämre arbetsmiljö har problem i verksamheten i form av underskott på personal eller brister i ledarskapet. En väl fungerande organisation och gott ledarskap är faktorer som är avgörande för en god arbetsmiljö. När det gäller offentliga verksamheter

har politiken ett stort ansvar att skapa förutsättningar för detta. Den offentliga sektorn har också ett ansvar att föregå med gott exempel – det kommer också krävas om man ska lyckas attrahera personal i en situation med kompetensförsörjningsproblem.

Moderaterna anser att en särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper med hög frånvaro på grund av sjukdom bör övervägas. Det handlar ofta om så kallade kontaktyrken, inte sällan kvinnodominerade yrken i offentligfinansierad verksamhet såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal eller lärare.

Det viktigaste för att säkerställa en bra arbetsmiljö är ett välfungerande förebyggande arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna – här har både Arbetsmiljöverket och parterna en viktig roll. En undersökning som genomfördes av Arbetsmiljöverket 2008 med anledning av ett ökande antal dödsolyckor visade bland annat att det var hos de minsta företagen som de största arbetsmiljöriskerna fanns. Att arbeta för att nå dessa företag är därför viktigt. Insatser för att underlätta för arbetsgivare kan röra allt ifrån satsningar på kunskapsspridning till rådgivning och bättre verktyg. Många arbetsgivare vill göra rätt, men vet inte hur. En annan viktig del i att underlätta för företag, i synnerhet mindre företag, är att förenkla regelverket, vilket inte innebär att ambitionsnivån i arbetsmiljöarbetet behöver sänkas. Det måste helt enkelt vara lätt att göra rätt.

Vi anser att Arbetsmiljöverket har en central roll för att uppnå väl fungerande arbetsmiljöer på den svenska arbetsmarknaden. Vi vill därför se en översyn av myndighetens verksamhet för att ytterligare effektivisera dess arbete.

För att lyckas med en god arbetsmiljö på Sveriges arbetsplatser krävs tillräckliga resurser, bättre samverkan mellan berörda parter, modernisering och effektivitet.

Ett större ansvar för brister i den psykosociala arbetsmiljön måste läggas på de arbetsgivare som har sådana brister i sin arbetsmiljö. Vi ser ett tydligt behov av att skapa en bättre incitamentsstruktur för arbetsgivare när det gäller det förebyggande arbetet med psykosocial arbetsmiljö samt tidiga insatser och bättre rehabilitering. Det är också viktigt att jämställdhetsfrågorna lyfts in i bilden på ett tydligare sätt. Ett mer jämställt föräldraskap är en viktig utgångspunkt inte bara utifrån ett barnperspektiv och av rättviseskäl och hälsoskäl, utan det finns även ett tydligt samhällsekonomiskt intresse.

Avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Vi anser att det finns utrymme för att effektivisera delar av arbetsmiljöpolitiken. En sådan åtgärd är att lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap.

Myndigheten har själv haft stora arbetsmiljöproblem och har även fått handledning i hur den själv ska hantera sin arbetsmiljö med skattebetalarnas pengar. Kompetens och kunskap om arbetsmiljö gör mest nytta om den är samlad på en och samma myndighet. Vi menar att det finns goda skäl för att låta Arbetsmiljöverket ta över detta fullt ut.

Vi anser därför att Myndigheten för arbetsmiljökunskap bör läggas ned och att deras ansvarsområden flyttas över till Arbetsmiljöverket.

Företagshälsovården

Moderaterna vill stärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa. Det är känt att personer med psykisk ohälsa riskerar att utsättas för fördomar och stigmatisering. Detta i sin tur riskerar att leda till högre barriärer för drabbade människor att söka vård och

därtill ökade svårigheter att få ett arbete, vilket i sig kan medföra ökade påfrestningar som försämrar den psykiska hälsan ytterligare.

Färre än hälften söker psykiatrisk vård som de skulle behöva få tillgång till. Färre än hälften får den psykiatriska vård de behöver. Det finns där till en s.k. genetisk börda när det handlar om såväl psykisk ohälsa som psykisk sjukdom. Det handlar om föräldrar och barn som har samma symptom, diagnos eller sjukdom men vården saknar samordning av dessa fall.

Vi anser mot bakgrund av det anförda att regeringen bör vidta åtgärder för att pröva möjligheterna att stärka det hälsofrämjande förebyggande arbetet med behandlingar av psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården.

Ökad preskriptionstid

Arbetsmiljöfrågorna behandlas inom flera myndigheter, och tillräckliga resurser hos till exempel Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Sveriges domstolar är självklart nödvändigt för att både utredningarnas kvalitet och handläggningstiderna ska kunna optimeras.

Vi menar även att preskriptionstiderna för arbetsmiljöbrott är för korta. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden är i dag två år. Vid allvarligt brott som dödsolyckor förlängs den till fem år. Erfarenheterna visar dock att detta många gånger inte är tillräckligt för att åklagare, polis och domstolar ska kunna utföra de adekvata utredningar som behövs. Tekniskt sett kan det vara såväl komplicerade orsaksförlopp som komplicerade organisatoriska förhållanden. Det är ofta flera aktörer involverade, och det är i skarven mellan aktörerna som utredningsläget försvåras. Moderaterna vill därför dubbla preskriptionstiderna både för normalgraden och för allvarliga arbetsmiljöbrott.

Regionala skyddsombud

Våren 2020 avlämnade regeringen en proposition angående utökade befogenheter för fackliga regionala skyddsombud där dessa skulle ges rätt att även gå in på arbetsplatser där man saknade medlemmar och ges rätt att på allmänt hållna grunder stänga ner dessa.

Vi moderater menar att skyddsombuden fyller en viktig funktion på svenska arbetsplatser. Det är dock uppenbart att arbetsmarknaden ser annorlunda ut idag än på 1970-talet då arbetsmiljölagen skrevs. Det har sedan arbetsmiljölagens tillkomst skett stora förändringar på svensk arbetsmarknad som har inverkan på skyddsombudens arbete. Bland annat har andelen fackligt anslutna minskat, vilket leder till att fler arbetsplatser inte har någon lokal facklig organisation som kan tillsätta ett skyddsombud. En annan förändring är att företag och arbetsplatser ser annorlunda ut i dag. Det finns inte lika många stora företag utan i stället flera småföretag med färre än fem anställda. Det är även uppenbart att arbetsmiljöutmaningarna på flertalet arbetsplatser ser annorlunda ut i dag. Sveriges arbetsmarknad har i dag ett omfattande problem med psykisk ohälsa, trakasserier och mobbning. Det är en trend som ökar och där samhället behöver tänka om för att möta baksidan av den moderna arbetsplatsen.

Vi har inget emot att skyddsombud är fackligt anslutna, men det bör inte vara tvingande eller normerande. Om de anställda i stället väljer sitt eller sina skyddsombud, som i sitt uppdrag har reguljär kontakt med svenska myndigheter, renodlar vi

skyddsombudens arbete till att fokusera på arbetsmiljöarbetet. Genom att se över möjligheten att ge Arbetsmiljöverket en bättre insyn skulle det också vara enklare för myndigheten att arbeta med arbetsmiljöproblem som är svåra att adressera vid reguljära platsbesök. De personer som i dag lider av allra sämst arbetsförhållanden är de som hamnar utanför fackförbundens intressesfär, då de oftast inte är fackligt anslutna. De som arbetar på arbetsplatser utan lägsta löner och kollektivavtal har oftast inget skyddsombud att vända sig till. Vi vill verka för att stärka rättigheterna för anställda på de allra mest otrygga arbetsplatserna och därför måste vi öka insatserna för anställda vid företag utan kollektivavtal.

Vi anser att det är anmärkningsvärt att den regionala skyddsombudsverksamheten aldrig har utvärderats, trots att statliga bidrag går till arbetet. Ingen vet således hur effektiv eller framgångsrik verksamheten är. Den regionala skyddsombudsverksamheten och dess effekter på arbetsmiljöarbetet bör därför utredas.

Mats Green (M)

Saila Quicklund (M)

Josefin Malmqvist (M)

Ann-Sofie Lifvenhage (M)